

sectors, with different validity, income, etc. Currently, a large number of companies are seeking special «abnormal» tools, indicators are markedly different from the average. Upon receipt of the conclusion that the factors that cause «abnormal» may disappear listed firms performed with «abnormal» acts of securities sale;

4. transactions based on interest rate anticipation. The idea of this form is in an effort to extend the portfolio when rates are falling, and shorten the action when rates rise. The greater the duration of the portfolio, the more the price of the portfolio exposed to changes in interest rates [6].

Evaluation of effective the formed portfolio comes true using ratios that take into account both the yield and the risk of the portfolio [5].

In portfolios theory of management, there are several factors that characterize efficiency, which generally have the same structure and calculated as the ratio of the difference between the yield of the portfolio and the rate without risk and an indicator that reflects the degree of risk of portfolio. Since in practice used as a measure of risk different indicators – variance, standard deviation, the amount of the provision to cover possible losses from securities transactions and there are various factors that characterize efficiency. Consequently, commercial banks when assessing of the portfolio efficiency of securities management must use a system of analytical indicators which would be allow to define complex stock portfolio management efficiency.

Thus, we can say that managing a bank portfolio is complex and multistage and continuous process, carried out in several successive stages, linking goals and objectives of activity of bank, the definition of the optimal level and structure of securities based on their profitability, liquidity and financial risk.

REFERENCES

1. Andreikiv T.Y. Strategy formation and portfolio management bank in terms of financial instability [Electronic resource] / T.Y. Andreikiv. – Access mode : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/VUbsNbU/2009_3/VUBSNBU6_p81-p84.pdf.
2. Law of Ukraine «On Amendments to the Law of Ukraine «On securities and stock market» disclosure the stock market : – [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3264-17>.
3. Investment portfolio companies : – [Electronic resource]. – Access mode : <http://ua-referat.com>.
4. Kostyuchenko A.A. Banking law / A.A. Kostyuchenko. – К. : Atika, 2011. – 376 p.
5. Operations and services of commercial banks : – [Electronic resource]. – Access mode : http://www.pravo.vuzlib.su/book_z1771_page_23.html.
6. Shirokova O.V. Features decisions in strategic portfolio management of commercial banks in Ukraine / O.V. Shirokova : – [Electronic resource]. – Access mode : <http://libfor.com/index.php?newsid=17>.

Шелудько С. А.

аспірант кафедри банківської справи

*Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

СУТНІСТЬ, СКЛАД І КЛАСИФІКАЦІЯ ІНСТРУМЕНТІВ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Сьогодні економіка України перебуває під негативним впливом чергової хвилі економічної кризи, одним із найбільш суттєвих проявів якої є стрімке падіння курсу гривні. Тому не дивно, що сьогодні економісти все частіше звертають свою увагу на оцінку ефективності валютного регулювання. Проте отримання адекватних результатів цих досліджень вимагає науково-обґрунтованої відповіді на питання: що ж саме є валютним регулюванням і що належить до його інструментів і методів?

Аналіз наукових публікацій показав, що цієї теми торкалася низка вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких варто назвати, перш за все, О. І. Береславську, О. В. Дзюблюка, Ф. О. Журавку, Л. М. Красавіну, В. М. Крашеніннікова, В. І. Міщенко, А. М. Мороза, С. В. Науменкову, Л. М. Рябініну, М. І. Савлука. Їх погляди на сутність,

класифікацію, методи, а головне – склад інструментів валютного регулювання, втім, значно різняться, що вносить певний безлад у подальші дослідження.

Метою цього дослідження є визначення сутності та складу інструментів валютного регулювання та розробка їх класифікації.

Зазначимо, що у фаховій літературі доволі часто відсутня чітка межа між інструментами, методами та механізмами регулювання, тому спершу необхідно визначити сутність цих трьох категорій. Інструмент – це знаряддя, що безпосередньо торкається об'єкту регулювання, метод – це прийом або спосіб використання цього інструменту, а механізм – це ланцюжок взаємопов'язаних дій і явищ, рух якого обумовлений (і є результатом) застосування інструменту. З цього випливає, що категорія «метод» підпорядковується категорії «інструмент» (і є його невід'ємним атрибутом), останній же в свою чергу підпорядкований категорії «механізм». Тобто, кожен інструмент валютного регулювання має принаймні один метод (або спосіб) застосування та активує певний механізм, що впливає на економічну дійсність.

Враховуючи вищевикладене, важко погодитись з тим, що до складу інструментів валютного регулювання можуть бути віднесені: дисконтна та девізна політика [8, с. 279], валютні інтервенції [1, с. 168; 4, с. 44; 8, с. 279], девальвація та ревальвація [2, с. 9; 8, с. 279], управління державними валютними фондами, зовнішніми державними запозиченнями [2, с. 9], облік та звітність по валютним операціям [3, с. 30]. Натомість, на наш погляд, серед інструментів валютного регулювання слід назвати валютні обмеження, облікову ставку, норму обов'язкового резервування, нормативи банківської діяльності, податки на операції з валютними цінностями, режим валютного курсу, золотовалютні резерви та операції з цінними паперами уряду.

Сьогодні погляди вчених-економістів на класифікацію інструментів валютного регулювання відзначаються певним плюралізмом. Зокрема, деякі науковці розрізняють адміністративні та економічні інструменти, причому перші є інструментами прямої дії, а другі – непрямі [3, с. 29; 5, с. 73]. Таке уточнення, на наш погляд, не відображає економічної дійсності речей, адже як прямі, так і непрямі інструменти можуть мати і адміністративний, і економічний характер впливу.

Інший підхід передбачає поділ інструментів валютного регулювання (за характером їх впливу) на безпосередні та опосередковані [1, с. 168] або ж основні (прямого впливу, що в свою чергу поділяються на економічні та адміністративні), транзитивні та додаткові (непрямого впливу) [2, с. 9]. Однак, і економічні, і адміністративні інструменти можуть справляти як прямий, так і непрямий вплив, тому важко погодитись з таким поділом. Через це автор пропонує застосовувати в усіх подальших дослідженнях наступну класифікацію (рис. 1).



Рис. 1. Класифікація інструментів валютного регулювання

Джерело: власна розробка автора

На рис. 1 видно, що всі інструменти валютного регулювання доцільно поділяти на адміністративні та економічні відповідно до характеру та суб'єкту їх застосування. Разом з тим, як адміністративні, так і економічні інструменти поділяються на дві групи – безпосереднього або опосередкованого впливу (в залежності від повноти їх дії по відношенню до об'єкту регулювання).

В українському законодавстві відсутній юридично закріплений перелік інструментів валютного та грошово-кредитного регулювання, проте визначені заходи, що може використовувати Національний банк України (далі – НБУ) для здійснення валютного регулювання, зокрема: видання нормативно-правових актів (у т.ч. і щодо валютного регулювання); ліцензії на можливість виконання валютних операцій; контроль за діяльністю юридичних та фізичних осіб (резидентів та нерезидентів), які отримали ліцензію НБУ на здійснення валютних операцій; ліміти відкритої валютної позиції; порядок проведення обов'язкового продажу експортерами частки своїх надходжень в іноземній валюті, що підлягають такому продажу; зміну строків розрахунків за експортно-імпортними операціями; застосування мір відповідальності до юридичних та фізичних осіб (резидентів та нерезидентів) за порушення правил валютного регулювання і валютного контролю [6, ст. 44].

З усього переліченого безпосередньо до інструментів валютного регулювання належить встановлення лімітів валютної позиції, а також упровадження обов'язкового продажу експортерами частки своїх валютних надходжень і зміна строків зовнішніх розрахунків (два останні заходи належать до валютних обмежень). Натомість такі важливі інструменти валютного (і грошово-кредитного) регулювання, як норма обов'язкового резервування, золотовалютні резерви та операції з цінними паперами законом віднесені до «засобів та методів» грошово-кредитної політики [6, ст. 25].

Втім, якщо підходити до взаємозв'язку грошово-кредитного регулювання і грошово-кредитної політики з точки зору законодавства (адже «основними економічними засобами і методами грошово-кредитної політики є регулювання обсягу грошової маси» [6, ст. 25]), то грошово-кредитне регулювання є нічим іншим, як засобами та методами грошово-кредитної політики, а валютне регулювання – засобами та методами валютної політики (бо будь-яка валюта є національними грошима країни, і тому валютне регулювання є складовою грошово-кредитного регулювання). З цим загалом не можна не погодитись, адже це, власне, і відображує взаємозв'язок валютного регулювання з валютною політикою, хоча між ними існує й ціла низка відмінностей [7, с. 95].

В результаті проведеного дослідження отримані висновки, згідно з якими до складу інструментів валютного регулювання слід включати: валютні обмеження, облікову ставку, норму обов'язкового резервування, нормативи банківської діяльності, податки на операції з валютними цінностями, режим валютного курсу, золотовалютні резерви та операції з цінними паперами уряду. Класифікувати інструменти доцільно одночасно за двома ознаками: способом впровадження (на адміністративні та економічні інструменти) і повнотою впливу на валютні відносини (на інструменти безпосереднього і опосередкованого впливу).

ЛІТЕРАТУРА

1. Береславська О.І. Валютна політика України : теорія та практика : монографія [Текст] / О.І. Береславська. – Ірпінь : НУ ДПСУ, 2010. – 330 с.
2. Єпіфанова М.А. Система валютного регулювання в Україні в умовах лібералізації фінансових ринків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» [Текст] / М.А. Єпіфанова. – Харків, 2011. – 21 с.
3. Колдовський А.В. Система валютного регулювання в контексті фінансової нестабільності економіки : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» [Текст] / А.В. Колдовський. – Суми, 2013. – 237 с.
4. Лапчук Б.Ю. Валютна політика : навч. посіб. [Текст] / Б.Ю. Лапчук. – К. : Знання, 2008. – 212 с.
5. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения : учебник [Текст] / Под ред. Л.Н. Красавиной. – М. : Финансы и статистика, 1994. – 588 с.
6. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : закон України від 20 травня 1999 року № 79-ХІV, зі змін та доп. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
7. Шелудько С.А. Взаємозв'язок та відмінності валютної політики і валютного регулювання [Текст] / С.А. Шелудько // Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи України : Тези доповідей учасників V науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. – К. : УБС НБУ, 2015. – С. 94–96.
8. Шемет Т.С. Теорія і практика валютного курсу : навч. посіб. [Текст] / Т.С. Шемет ; за ред. О.І. Рогача. – К. : Либідь, 2006. – 360 с.